

editoři zveřejnili a zdůvodnili bližší „program“ vlastního pojetí slovenské edice z vatikánských pramenů; dílo samo by si to zasloužilo a jeho budoucí uživatelé by to přivítali.

JAN HRDINA

Josef NUHLÍČEK, *Veřejní notáři v českých městech, zvláště v městech pražských až do husitské revoluce*, vydali a doplnili Ivan Hlaváček a Markéta Marková, Scriptorium, Praha 2011

391 s., ISBN 978-80-87271-41-4

Po více než sedmdesáti letech byla nově zpřístupněna disertační práce Josefa Nuhlíčka, zabývající se institucí veřejného notariátu ve středověku. Původní dílo – slovy jednoho z editorů současného vydání Ivana Hlaváčka – „bylo“ i „nebylo vydáno“ v roce 1940 jako zvláštní otisk Sborníku příspěvků k dějinám hlavního města Prahy. Text připravený do desátého svazku této řady totiž v důsledku válečných událostí řádně nikdy nevyšel a dochoval se jen v části ze sta exemplářů, s nimiž volně disponoval autor.

Předložená edice Nuhlíčкова díla není pouhým přetiskem jednoho z dochovaných exemplářů, neboť ji Ivan Hlaváček a Markéta Marková významně doplnili a opatřili komentářem, zasazujícím Nuhlíčkovu práci do širšího kontextu. Samotný text ponechali v původním znění jen s drobnými korekcemi v podobě moderní úpravy pravopisu a citačního úzu. Ke studii navíc přidali seznam použitých pramenů a literatury, který v původním vydání chybí. Vedle literatury shromážděné autorem editoři ještě připojili výběrovou bibliografii prací vzniklých po roce 1945 (především zahraničních). I. Hlaváček nadto v předmluvě přibližuje současné bádání k tématu a v připojené biografické studii představuje kariéru i životní dráhu autora.

Přestože Nuhlíčkovu pojednání již značně zastaralo, zejména pak v části věnované počátkům veřejného notariátu v západní Evropě, nadále zůstává cenným zdrojem poznatků. Mimo jiné lze vyzdvihnout kapitoly vycházející z široké pramenné základny (příjmy a sociální postavení notářů, činnost veřejných notářů), zejména čtvrtou zabývající se diplomatickým rozbohem notářských instrumentů, která zároveň prozrazuje i Nuhlíčkovu právní vzdělání. Autor k práci přiložil deset latinských textů (z nichž některé

rozebírá ve studii), jež vzhledem k určení současného vydání širší veřejnosti přeložili – možná až příliš doslovně – Věra a Karel Beránkovi.

Hlavní součástí Nuhlíčkovy disertace je prosopografický soupis veřejných notářů, kteří působili v českých zemích mezi léty 1280 a 1435. Právě v této části došlo k největšímu rozšíření původního textu. Původní počet 598 notářů Hlaváček a Marková doplnili na 1427 záznamů, nepočítaje 24 defektně dochovaných pramenů neudávajících jména notářů. K tomuto výraznému rozšíření editorům pomohl především s Nuhlíčkem paralelně publikovaný výzkum Fritze Luschka ke slezskému prostředí, kterého se Nuhlíček dotkl jen částečně (základem jeho práce byly Čechy a Morava). Dále to byla práce F. Tadry o kanceláři a písařích lucemburských králů a hlavně jeho doplnění a rozšíření Hynkem Kollmannem.

Velký počet zachycených notářů sám o sobě ukazuje na význam této instituce ve středověkých českých zemích. Oba editoři si uvědomují kusost soupisu, neboť ve zkoumaném období působily v českých zemích jistě další stovky notářů, a předpokládají budoucí značné rozšíření seznamu. Hlaváček a Marková se také správně rozhodli změnit řazení z původního Nuhlíčkovy chronologického na vhodnější abecední podle křestního jména notáře. Případně zastření časového obrazu (pokud vůbec má vypovídací hodnotu) a časového dělení žádoucího pro dílčí bádání editoři vhodně suplovali přehlednou chronologickou tabulkou odkazů jdoucí po jednotlivých desetiletích. Pro snadné porovnání i vyhledávání připojili Hlaváček a Marková k seznamu konkordance původního Nuhlíčkovy soupisu s novým. Vedle hlavního soupisu z něj editoři excerpovali do nové tabulky cizí notáře v nebohémikálním materiálu Národní knihovny ČR a přidali také velice zajímavý soupis diecézí, v nichž byli daní notáři autorizováni. Především tato část publikace je cenná pro současné historické bádání a podněcuje k dalšímu výzkumu na poli veřejného notariátu u nás.

Josef Nuhlíček svou práci doplnil vyobrazeními některých notářských značek, jimiž se potvrzovala pravost instrumentů. Tato *signa* byla do nového vydání samozřejmě převzata, jejich počet však editoři rozšířili, graficky byly značky vycištěny a došlo i ke zpřesnění popisků, aby úprava odpovídala moderním požadavkům na publikaci. Celková grafická podoba s dalšími vyobrazeními (buď dobovými iluminacemi zachycujícími veřejné notáře, nebo notářskými listinami) přispívá k reprezentativní podobě publikace.

Vydání knihy bylo financováno Notářskou komorou České republiky, již je třeba ocenit za zájem o historii své instituce a své předchůdce v povolání. Její prezident také v předmluvě vyslovuje přání, aby třeba i vlivem předložené publikace došlo k pokračování výzkumu veřejného notariátu a notářská komora mohla podpořit i publikaci zpracovávající tento institut až do současných dní. Snad dojde jeho přání brzkého naplnění.

JAN VOJTÍŠEK

Kosmas, Kronika Čechů, přeložili Karel HRDINA – Marie BLÁHOVÁ – Magdalena MORAVOVÁ, předmluva a poznámky Magdalena MORAVOVÁ – Martin WIHODA, Argo, Praha 2011 (= Memoria medii aevi 13)

285 s., ISBN 978-80-257-0465-3

Představovat pražského kanovníka Kosmu a jeho Kroniku Čechů by bylo – slovy Kosmy samotného – nošením sov do Athén. O popularitě nejmýznamnějšího narativního pramene českého středověku svědčí jak rukopisné dochování v počtu patnácti exemplářů, tak i řada moderních více či méně kritických vydání. Pro české publikum zpřístupnil kroniku v edici *Fontes rerum Bohemicarum* roku 1874 již Václav Vladivoj Tomek, nejvlivnějším se však stal překlad Karla Hrdiny z dvacátých let 20. století, který se navíc opíral o dosud nejlepší vědeckou edici originálního textu, sestavenou roku 1923 Bertoldem Bretholzem pro řadu *Monumenta Germaniae Historica*.

Hrdinův text zůstal základem všech dalších vydání, byť docházelo k jeho přizpůsobování soudobému čtenáři. V sedmdesátých letech 20. století tímto způsobem Hrdinův překlad aktualizovala Marie Bláhová, v současném vydání shodně postupovala Magdalena Moravová. Anotovaná publikace je v souhrnu již osmým vydáním Kosmova díla v popularizačním českém překladu. Vychází přitom jen sedm let po stejné koncipovaném počínu, který pro nakladatelství Paseka připravili Dušan Třeštík a Petr Kopal. V tomto světle se tak nabízí několik otázek: za prvé, co tato frekvence vydávání Kroniky Čechů říká o vztahu českých čtenářů ke Kosmovu dílu, za druhé, jak se proměnil náhled historiků na Kosmovu práci, a za třetí, zda přináší aktuální vydání nějakou přidanou hodnotu oproti starším verzím. Nebo je zařazení Kosmovy

kroniky Čechů do úspěšné ediční řady *Memoria medii aevi* toliko záležitostí prestižní, potažmo ekonomickou?

Jak už bylo naznačeno, hlavní inovací je dílčí modernizace překladu, kterou po gramatické a stylistické stránce provedla Magdalena Moravová, po stránce odborné Martin Wihoda. S ohledem na popularizační úlohu knihy a její předpokládané využití ve středoškolské či vysokoškolské výuce lze tento krok jen přivítat, neboť jazyk původního Hrdinova překladu je již dnešnímu čtenáři podobně vzdálený, jako byl v Hrdinově době překlad Tomkův. Ocenění zaslouží i další vklad spočívající ve vysvětlujícím komentáři. Srovnáme-li verzi nakladatelství Argo s verzí z Paseky, jeví se nové vydání jako uživatelsky vstřícnější. Vydání z roku 2005 totiž jako by trpělo jakousi kompetenční nevyjasněností mezi pasážemi Dušana Třeštíka jako autora úvodu a Petra Kopala coby autora vysvětlivek a komentářů. Celkový systém pomocného aparátu se tak přes veškerou kvalitu především u Kopalova textu jeví jako nepřehledný, a lze usuzovat, že čtenáře bez většího zájmu o téma bude takto strukturovaný text jen stěží motivovat k nahlížení do komentářů. Což je u edice tohoto typu ne nepodstatná vada na kráse. Wihoda se naopak omezil na klasické schéma, kdy v úvodu představuje autora a kontext daného díla a v závěrečných poznámkách pak komentuje, vysvětluje, doplňuje a opravuje konkrétní údaje vlastního Kosmova textu.

Pokud D. Třeštík položil důraz spíše na vykreslení Kosmových časů, podoby tehdejšího života a osoby Kosmy samého coby zázemí vlastního textu, Martin Wihoda, i díky tomu, že může stavět na základech položených předchůdci, optiku výkladu otáčí. Ani on se přirozeně nemůže vyhnout politice přelomu 11. a 12. století, sociální struktuře přemyslovských Čechů či osobnosti autora, proporcčně se ale věnuje hlavně textu a analýze samotné kroniky. Zaobírá se tak úvahami o žánru Kosmova díla, představuje jeho vzory a předlohy, pojednává o Kosmových čtenářích i jeho pokračovatelích. Zabývá se také letitou otázkou, zda kronika představuje jednotlivé, byť nedokončené dílo, nebo zda se jedná o text psaný na pokračování. Wihoda sice shrnuje jednotlivá pro a proti, konstatuje však nemožnost tuto otázku spolehlivě rozřešit bez znalosti autografu. Nové vydání samozřejmě přináší i aktualizovanou, bohatší bibliografii k tématu Kosmovy osobnosti a jeho díla. Aktuální vydání Kosmovy Kroniky Čechů také nemůže nereagovat na současné debaty vedené v přemyslovské mediévistice o charakteru státu a moci v knížecí